

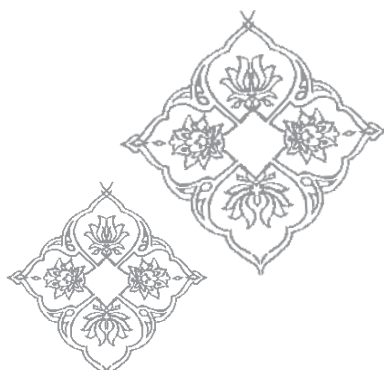
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای معلم

فارسی

پایه هفتم

دوره اول متوسطه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب :	راهنمای معلم فارسی پایه هفتم دوره اول متوسطه - ۷۵
پدیدآورنده :	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف :	دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف :	فریدون اکبری نیلدره، حسین قاسم‌پورمقدم، معصومه نجفی بازکی، علیرضا چنگیزی و زهرا سلطانی مطلق (اعضای گروه تألیف)
مدیریت آماده‌سازی هنری :	اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
شناسه افزوده آماده‌سازی :	لیدا نیک‌روش (مدیر امور فنی و چاپ) - سمیه قنبری (صفحه‌آرا) - سیده فاطمه محسنی، سیده فاطمه طباطبایی، علی نجمی، سیف‌الله بیگ محمد دلیوند، فریبا سیر، سیده‌شویبا شیخ‌الاسلامی، احمدرضا امینی (امور آماده‌سازی)
نشانی سازمان :	تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی) تلفن : ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ وب‌گاه : www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir
ناشر :	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش) تلفن : ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۳۷۵۱۵-۱۳۹
چاپخانه :	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
سال انتشار و نوبت چاپ :	چاپ دوم ۱۳۹۶

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به‌صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

شابک ۰-۲۲۷۹-۵-۹۶۴-۹۷۸-۰ ISBN 978-964-05-2279-0

فهرست مطالب

سخنی با دبیران گرامی

بخش اول : کلیات

- ۱ مقدمه
- ۲ فلسفه وجودی، ماهیت و ساختار مادهٔ درسی
- ۲ نیازها و ضرورت‌های طُرّاحی برنامه درسی حوزه تربیت و یادگیری فارسی
- ۴ رویکردهای حاکم بر برنامهٔ درسی حوزه تربیت و یادگیری فارسی اول متوسطه
- ۷ اصول حاکم بر راهنمای برنامهٔ درسی حوزه تربیت و یادگیری فارسی دورهٔ اول متوسطه
- ۱۳ ارتباط این برنامه با برنامهٔ درسی حوزه تربیت و یادگیری فارسی ابتدایی
- ۱۴ اهداف راهنمای برنامهٔ درسی حوزه تربیت و یادگیری فارسی دورهٔ اول متوسطه
- ۲۱ ساختار کتاب‌های فارسی دورهٔ اول متوسطه
- ۴۲ مفاهیم و موضوعات زبانی و ادبی مورد توجه در برنامهٔ درسی اول متوسطه
- روش‌های آموزش و اصول یاددهی - یادگیری در برنامهٔ درسی حوزه تربیت و یادگیری فارسی دورهٔ اول متوسطه
- ۴۷ روش‌های خواندن
- ۵۱ عوامل مورد توجه در یادگیری
- ۵۹ الگوی تدریس چیست؟
- ۶۱ الگوی پیش‌سازمان‌دهنده
- ۶۳ الگوی حل مسئله
- ۶۵ مهارت ارزشیابی
- ۶۹ ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

بخش دوم: بررسی درس‌ها

ستایش	۷۷
فصل اول: زیبایی آفرینش	۷۹
درس ۱: زنگ آفرینش	۷۹
حکایت: اندرز پدر	۸۳
درس ۲: چشمه معرفت	۸۴
روان خوانی: کژال	۸۶

فصل دوم: شکفتن	۸۹
درس ۳: نسل آینده‌ساز	۸۹
شعرخوانی: توفیق ادب	۹۹
درس ۴: با بهاری که می‌رسد از راه	۱۰۰

فصل آزاد: ادبیات بومی (۱)	۱۰۱
درس ۵: درس آزاد	۱۰۱

فصل سوم: سبک زندگی	۱۰۴
درس ۶: قلب کوچکم را به چه کسی بدهم؟	۱۰۴
درس ۷: علم زندگانی	۱۱۲
حکایت: دعای مادر	۱۱۶
درس ۸: زندگی همین لحظه‌هاست	۱۱۸
روان خوانی: سفرنامه اصفهان	۱۲۰

فصل چهارم: نام‌ها و یادها	۱۲۲
درس ۹: نصیحت امام (ره)، شوق خواندن	۱۲۲

درس ۱۰: کلاس ادبیات، مرواریدی در صدف، زندگی حسابی و فرزند انقلاب ۱۲۶

شعرخوانی: گُل و گُل ۱۳۳

درس ۱۱: عهد و پیمان، عشق به مردم، رفتار بهستی و گرمای محبت ۱۳۴

فصل پنجم: اسلام و انقلاب اسلامی ۱۳۹

درس ۱۲: خدمات متقابل اسلام و ایران ۱۳۹

شعرخوانی: رستگاری ۱۴۳

درس ۱۳: اُسوة نیکو ۱۴۴

حکایت: چراغ ۱۴۵

درس ۱۴: امام خمینی (ره) ۱۴۶

روان خوانی: مرخصی ۱۴۸

فصل آزاد: ادبیات بومی (۲) ۱۵۱

درس ۱۵: درس آزاد ۱۵۱

روان خوانی: چرا زبان فارسی را دوست دارم؟ ۱۵۲

فصل ششم: ادبیات جهان ۱۵۶

درس ۱۶: آدم آهنی و شاپرک ۱۵۶

درس ۱۷: ما می توانیم ۱۶۲

روان خوانی: پیر دانا ۱۶۳

نیایش ۱۶۴

فهرست کتاب‌های متناسب ۱۶۵

فهرست منابع ۱۶۷

سخنی با دبیران گرامی

سپاس و ستایش خداوند پاک و مهربان را که به ما زمان و امان داد تا بتوانیم در پرتو انوار رحمانی، این کار را در جهت اهداف فرهنگی - تربیتی نظام آموزش و پرورش و با تأکید بر نقش تربیتی و هدایتی معلم و ارتقای خودباوری به پیش ببریم.

با عنایت به اصول حاکم بر جهت گیری‌ها و خط مشی‌های دفتر و توجّه به هویت اسلامی - ایرانی و یادگیری پایدار و بهره‌گیری از همکاری و مشارکت، همراهی معلمان ارجمند دوره اول متوسطه، پستوانه‌ای بود تا این کار نو آیین با پیکره‌ای تازه و ساختاری سخته و سنجیده به سامان برسد. برای اولین بار گروه زبان و ادب فارسی، تألیف کتاب فارسی دوره اول متوسطه را بدین‌سان در گستره‌ای به پهنای ایران اسلامی عزیز آغاز نمود.

فارسی اول متوسطه (هفتم)، با ساختار جدید (که شامل مهارت‌های خواندن و مهارت‌های نوشتن است)، از دید پیوستاری و برنامه‌ریزی تألیف کتاب‌های فارسی، دنباله همان زنجیره‌ای است که از پایه اول ابتدایی پدیدار گشت و پس از بیمودن فراز و فرودها و کسب تجربه‌ها، اکنون این چنین، رخ نمایان کرده است.

بنیاد علمی و نظری مهارت‌های «خواندن» و «نوشتن» بر پایه مطالعات و پژوهش‌های زبان‌شناسی و هنجارهای زبان‌آموزی روشمند، استوار است. دیگر اینکه با استقلال یافتن «مهارت‌های نوشتن» مجال رویش دوباره درس انشا فراهم می‌شود و در پی آن فضای آفرینش و خلاقیت نیز در پهنه آموزش‌های مدرسی ما درخشان‌تر می‌گردد و به پرورش ذوق و بالندگی استعدادها و تقویت تخیل می‌انجامد. افزون بر این آموزش املا و انشا نیز به شیوه‌های علمی و جهت یافته صورت می‌گیرد.

کتاب راهنمای معلم، برای جهت دادن و همسو کردن ذهنیت دبیران ارجمند این درس با رویکردها و اهداف آموزشی - تربیتی، سامان یافته است. قصد ما در این کتاب فراهم کردن گنجینه‌ای از دانش نبوده است، بلکه خواسته‌ایم برای هر موضوع، دریچه‌ای به روی ذهن‌ها بگشاییم و تلنگری در روش‌ها ایجاد کنیم و باقی را به همت بلند شما همکاران عزیز بسپاریم. به همین روی، برخی درس‌ها را فراخ‌تر و برخی دیگر را به اشارت، مورد چندوچون قرار داده‌ایم؛ پس کتاب راهنمای معلم، آغاز راهی است که پویه‌ها

و باریک‌اندیشی‌ها و تلاش‌های پیگیر آموزشی شما آن را به فرجام درست و هنجارمند می‌رساند.
با این همه، درنگ در زمینه‌های زیر ضروری است:

۱- همه عناصر محتوایی کتاب، بر پایه اصول علم برنامه‌ریزی، به صورت یکپارچه و درهم تنیده سازماندهی شده است. از این رو، آموزش این کتاب باید تنها به یک دبیر واگذار شود و برنامه‌ریزان محترم آموزشی مدارس نیز در اجرا باید به این اصل پایبند باشند و از تفکیک ساعات و مواد درسی (فارسی، املا و انشا) و تقسیم آن میان چند دبیر، به ویژه دبیران غیرمتخصص جداً خودداری کنند.

۲- پیوستگی مهارت خواندن و نوشتن با کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی ایجاد می‌کند که معلمان گرامی از موضوع‌ها و مباحث مطرح شده در دوره پیشین کاملاً آگاه باشند.

۳- با توجه به اینکه رویکرد آموزشی کتاب، فعالیتی محور و مشارکتی است، توصیه می‌شود همکاران محترم با به‌کارگیری روش‌های پویا و جدید آموزشی مانند بحث گروهی، همیاری و قضاوت عملکرد و با ورود فعالانه دانش‌آموزان در فرایند یاددهی - یادگیری، کلاس را سرزنده و با طراوت نگه دارند تا آموزش و یادگیری، پویا، پایا، مانا و ژرف‌تر صورت گیرد.

۴- در تألیف کتاب به ویژه در بخش دانش‌های زبانی و ادبی، اصل را بر «تدریج» و سیر تکوینی مرحله‌ای نهاده‌ایم؛ بنابراین از گسترش مباحث و شرح غیرضروری که به انباشت دانش و خستگی و فرسایش ذهنی دانش‌آموزان می‌انجامد، باید پرهیز کرد. علاوه بر این مباحث نگارشی، دستوری و ادبی در سال‌های بعد، فربه‌تر و کامل‌تر بیان خواهد شد. بنابراین در آموزش باید اندازه نگاه داشت و به ساختار کتاب پایبند بود که «این به ظاهر نقص، تدریج‌آوری است».

۵- بنیاد علمی و نظری کتاب فارسی «مهارت‌های خواندن و نوشتن» بر «راهنمای برنامه» مصوب و مدون استوار است. مطالعه «راهنمای برنامه درسی فارسی دوره اول متوسطه» به شما دبیران عزیز، در شناخت علمی‌تر و روشمند و عمیق‌تر ساختار و محتوای کتاب و اهداف آموزشی آن یاری خواهد رساند. نظرات سازنده و ارزنده صاحبان فکر و فرهنگ و دبیران دلسوز و فرهیخته، راهگشا، راهنما و کمال بخش برنامه درسی و کتاب فارسی خواهد بود.

سخن آخر را به پندبیت از قصیده ناصر خسرو قبادیانی (ره) وامی‌گذاریم :

هر که جانِ خفته را از خواب جهل، آوا کند	خویشتن را گرچه دون است، ای پسر، والا کند
هر کسی کش خار نادانی به دل، درخست نیش	گر بکوشد زود خار خویش را خرما کند
علم چون گرماست، نادانی چو سرما از قیاس	هر که از سرما گریزد، قصد زی گرما کند
جز بدی نارد درخت جهل، چیزی برگ و بار	برکنش زود از دلت، زان پیش کاو بالا کند
هر که جان بدگنش را سیرت نیکی دهد	زشت را نیکو کند، بل دیو را حورا کند
مایه هر نیکی و اصل نکویی، راستی است	راستی هر جا که باشد نیکوی پیدا کند
راستی کن تا به دل چون چشم سر، بینا شوی	راستی در دل، تو را چشمی دگرانشا کند
از غم فردا هم امروز، ای پسر، بی غم شود	هر که در امروز روز، اندیشه از فردا کند

گروه زبان و ادبیات فارسی

دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

